ולא מצאתי לי חבר. היינו דוקא בתלמידיו דתניא בכל שעה (פסחים דף נט.) עד שבאתי אצל ר"א בן יעקב והודה לדברי אי נמי לא מצא חבר ששמע מר"א קאמר:

אצוותא חרוזייתא. פירש בקונטרס סיב עבה הגדל סביב הדקל ועכרך ועולה כלולני גפנים ואין נראה לר"י דבפ' כל שעה (פסחים דף נט.) אמרי' מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים והתם אמרינן דמרחביגא אצוותא דדיקלא ואפשר דהן ב' מיינין ושניהן נכרכין סביב הדקל מ):

הדרן עלך עושין פסין

בכל מערבין. פי' בקונט' עירובי חצירות ותחומין ואין נראה דבעירובי חצירות בעינן פת לכולי עלמא בפרק הדר (לקמן דף עא:) וכל האי פירקא מוכח דאיירי בתחומין: **ולכהן** בבית הפרס. ומ"ת בפסחים (דף נג.) אמר אונן א ומגורע ב ובית הפרס ג בעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פירוש לא העמידו דבריהם לטומאותו משום דאיכא כרת אם לא יעשה פסח ד והכא משמע דאפי' בשביל עירוב לא העמידו דבריהם ה והתם נמי ע"י בדיקה דרב יהודה אייתי ו דקאמר אבית הפרס כדתנן ושוין ב"ש וב"ה שבודקין לאוכלי פסחים ואין בודקין לאוכלי תרומה וקאמר מאי בודקין מ"ר יהודה אמר שמואל מנפח אדם בבית הפרס והולך לו ואף ע"ג דמפרש התם בפרק בתרא דאהלות (משנה ד) אהן משנה כילד הוא בודק מבית עפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקבים דקין וממתה אם יש עצם כשעורה טמא ההיא בדיקה מיירי אם כבר עבר ז ובדיקת דרב יהודה אייתי אם רוצה לעבור וה"פ מאי בודקין אם רוצה לעבור וי"ל דהא דקאמרינן התם דלא העמידו דבריהם במקום כרת היינו משום דאיכא נמי כרת לעושי פסח בטומאה ח ולכך דוקא לעושי פסח לא העמידו דבריהם אע"ג דאיכא כרת ט כיון דאי לא עביד (ד) נמי פסח איכא כרת אבל אין בודקין לאוכלי תרומה אף על גב דליכא כרת לאוכלי תרומה בטומאה כיון דאיכא מיתה העמידו דבריהם והכי אמרינן בחומר בקדש (חגיגה דף כה:) לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פי' אפי' במקום כרת י לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה פי' אף על גב דליכא כרת אבל מיתה כדפרישית אבל הכא דטומאת כהן ליכא כרת אבל אם לא העמידו דבריהם במקום מצוה יא לאפי' אם מערבין לדבר הרשות אורחא דמלתא הוא לערב לדבר מצוה יב כדאמר בפ' כילד משתתפין (לקמן דף פב.) ובמצוה רבה אפי' בלא ניפוח התירו כגון ללמוד תורה יג ולישא אשה יד ולדון ולערער עמהם כדי להציל מידם כדאמר במס' ע"ג (דף יג.) ובפרק מי שהוציאוהו (לקמן דף מז.) דמלא מייתי התם הא דרב יהודה משמע דבלא ניפוח אייתי ולכך נקט נמי הנך מצות ולא נקט אחרינא טו וכן מצינו דמשום כבוד הבריות התירו לטמא בטומאה דרבנן במי שמתו (ברכות דף יט:) גבי מדלגין היינו ע"ג אלונות: מפני הוא גבי אחרינא שרו ליה רבנן: **ולישראל בתרומה.** דהא חזיא לכהן: **סומכוס אומר בחולין.** אבל לא בתרומה דמידי דחזי ליה בעינן. ובגמרא [ל:] מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס אין לנזיר: **ולכהן בבית הפרס.** סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה. מניחין עירוב לכהן בבית הפרס אע"ג דבעינן דמאי למיזל ולמיסקליה ומיכליה התם דאי לא מצי אזיל התם היכי קני שביתה בההוא דוקא למהוי כאילו שבת שם שם (ג) בבית הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י נפוח: לחוץ

מפני ר"א. כדאמר רבי אלעאי שמעתי מר"א: **רשות ביטו ביטל.** ואע"ג דלא פרים בהדיא רשות ביתו דהא ודאי מתני' בדלא פירש דאי פירש לא מצי למימר ר' אלעאי בקשתי לי חבר ולא מצאתי דהא כ"ע מודו דשרי: **פשיטא.** דבהכי פליגי ואמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר: **אמר רחבה אנא ורב הונא בר חיננא תרגימנא.** להאי כשתימצי לומר דרב ששת למאי אילטריך: ה"ג **לא נצרכא אלא לחמשה שערוין בחצר כו'.** דאשמעינן רב ששת לשוס לב להבין טעם מחלוקתן וללמוד הימנו דבר אחר דלר' אליעזר מבטל בעין יפה מבטל ולא אמרינן חצר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי ונילף מינה דהיכא דבטיל לחד מיניהו בטיל לכולהו ולא אמרי' למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד כי היכי דלגבי בית סבירא להו דמאי דלא פרים לא בטיל הכא נמי למאן דלא פרים לא בטיל וכולן אסורין דאע"ג דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דההיא חולקא לא עירב דההיא שעתא לאו דידיה הוא ודכוותיה תניא בהדר (לקמן דף ע:) אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום דהיינו קודם שעירבו דכי עירב אדעתא דההיא חולקא נמי עירב אינו אוסר משמשיכה הרי זה אוסר: **רב נחמן מתני הכי.** להאי כשתימצי לומר דרב ששת אמתניתין ורחבה ורב הונא הוא דתרגמוה לאגמורינן מינה אחמשה שעירבו בחצר כו' הוא דאתא: **ורב עוקימו מתני.** דרב ששת בהדיא אמרה עלה: **רבי אליעזר.** דאמר מבטל בעין יפה מבטל: **רבי אליעזר.** דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו: **אם אמר.** בהדיא לא בטילנא רשות ביתי מי הוי ביתו מותר להן או לא: **ורבנן.** דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתי מבטיל אי לא: **ניחא בלא חצר.** כיון דאסר עצמו בחצרו שביטל להם: **נאו כל המינים.** דכיון דלית ליה חצר דירת בית לא כלום היא לדידיה: **והאי כי אמר מבטילנא.** בטלה דעתו אצל כל אדם ולא ביטל אלא חצר: **אצוותא חרוזייתא.** סיב עבה הגדל סביב הדקל ועכרך ועולה בו כלולני גפנים. חרזייתא תכופות הרבה יחד כמחרוזות וטעם מרור בו:

הדרן עלך עושין פסין

בכל מערבין. עירובי חצירות (א) ותחומין: **ומשתתפין.** במבוי: **חוץ מן המים ומן המלח.** דלאו מידי דמזון הן וטעמא דעירוב משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו כל בני החצר כדי מזון בנית אחד נעשה כאילו כולן דרים בתוכו ונמצאו כולן רשות אחת וכו' וכן בעירובי תחומין נעשה כמי (ב) ששכב שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך דבר מזון בעינן: **בכספא מעשר.** בתוך ירושלים כשהוא מוציאו [לצורך מאכלו] דכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך: **חוץ מן המים ומלח.** בגמרא [מז:] מפרש טעמא דלאו פרי מפרי הוא: **מערבין לנזיר.** עירובי תחומין: **בין.** ואף על גב דלא חזי לדידיה חזי לאחריני וכיון דמזונא הוא גבי אחריני שרו ליה רבנן: **ולישראל בתרומה.** דהא חזיא לכהן: **סומכוס אומר בחולין.** אבל לא בתרומה דמידי דחזי ליה בעינן. ובגמרא [ל:] מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס אין לנזיר: **ולכהן בבית הפרס.** סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה. מניחין עירוב לכהן בבית הפרס אע"ג דבעינן דמאי למיזל ולמיסקליה ומיכליה התם דאי לא מצי אזיל התם היכי קני שביתה בההוא דוקא למהוי כאילו שבת שם שם (ג) בבית הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י נפוח: לחוץ

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ח [ג] סמג עשין דרבנן ח טוש"ע ח"מ סי' שפ סעיף ח:

נב ג מיי' שם הל' [ח] כ טוש"ע שם ס"ב:

א ד מיי' פ"ח מהלכות עירובין הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפו סעיף ה:

ה [טוש"ע י"ד סי' ריז סעיף יט]:

ו [מיי' שם הל' יד טוש"ע ח"מ סי' שפו סעיף ח]:

מוסף תוספות

א. אגינות לילה מדרבנן, דאמרן אוכל פסחו לערב. רש"י פסחים נב. ב. [ש]ראה קרי וכו', וטובל לקרוייו וכו', אע"פ שטבול יום אחר דקרי אינו נכנס וכו', זה נכנס להר הבית להכניס ידיו לבהונות, כדי שיאכל פסחו לערב וכו'. שם.

ג. [ש]מהלכין בבית הפרס וכו', לעשות פסח. שם.

ד. דאיכא איסור כרת אם היו מעמידים דבריהם והיו מטמאין אותו דמימנע ולא עביד פסח. מוס' הרא"ש לקמן ל: משמע דוקא במקום כרת אבל כי ליכא כרת העמידו. מוס' ר"פ. ה. והתירו לנפח ולעבור. רשב"ם לקמן ל:

ו. דלענין פסח נמי לא שרינן אלא בבדיקה. מוס' הרא"ש שם. ז. שהלך בו כבר ולא ניפח, מה יעשה שיבדר הדבר אם הוא טמא אם לאו, מביא כברה וכו'. מוס' ר"פ לקמן ל: ח. הלכך אי לאו משום דאיכא כרת אי ממנע ולא עביד פסח היו מעמידין דבריהם. מי' הר"ן לקמן ל:

ט. באכילת הפסח בטומאה. מוס' הרא"ש שם. י. דאיכא כרת באכילתו בטומאה. מי' הר"ן שם. יא. [נ]שרינן טומאת כהן דליכא אלא לאו ליכנס בבית הפרס. מוס' הרא"ש שם. יב. [נ]איכא לאוקומי המשנה כשעירב לדבר מצוה. מוס' נכורות כט: ד"ה היכי. יג. דאמרי' בפ"ק דקידושין [מ:] דתלמוד מביא לידי מעשה. רשב"ם שם. יד. משום לא תהו בראה. שם. טו. דהתם מיירי בלא ניפוח, והכא מיירי בניפוח, ומשום הכי שרי משום כל מצות. מוס' ר"פ שם.

רבינו חננאל

ופרקינן מתני' ר' אליעזר אידך רבנן. ואסיקנא בחמשה השרורין בחצר אחת ושכח אחד ולא עירב לדברי ר' אליעזר אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד. לדברי חכמים צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד. א"ל רב פפא לאביי לר' אליעזר אי פריש ואמר רשות חצרי בטלתי רשות ביתי לא בטלתי, ולרבנן אי פריש ואמר רשות חצרי ורשות ביתי מאי. ופשטנא בין לרבנן ובין לר' אליעזר כיון דגלי גלי. ערקבלין. פי' ירקות שמם אצוותא חרוזיתא, ירקות שיוצאין בהן בפסח:

הדרן עלך עושין פסין

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו'.

מסורת הש"ס

א) לקמן סט:, ב) ס"א רבא, ג) לקמן ע., ד) כל זה עד כמאן כר"א בס"א חיט. רש"ל, ה) [לקמן סח:], ו) [פסחים נט. ע"ש], ז) לקמן פא. קידושין לד., ח) [ברכות לה:], ט) [נ"ל במיס ומגלח וכ"א בברכות לה:], י) פסחים כג. [לקמן כח.], כ) ס"א בבית [וכע"ז בפיס, לקמן ל:], ל) [שיך לעיל במשנה], מ) עיין תוס' סוכה לו: ד"ה בסיב,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בכל מערבין עירובי חצירות. נ"ב כן מוקי לה בדף פ"א ע"ב: (ב) ד"ה חוץ וכו' רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה כמי ששבת שם ומשם: (ג) ד"ה ולכהן וכו' כאלו שבת שם שם דהא לאו ביתו הוא ולא מצי למידר שם בבית הפרס שפיר דמי: (ד) תוס' ד"ה ולכהן וכו' אע"ג דאיכא כרת מיון דאי לא עביד פסח נמי איכא כרת:

גליון הש"ם

גמ' כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל אחד ואחד. עיין לקמן דף סג ע"ב תוס' ד"ה בטילו רשותייהו:

מוסף רש"י

אצוותא חרוזיאתא. הוא סיב גדול ועב ומין לעצמו הוא (פסחים לט.).

הדרן עלך עושין פסין בכל מערבין. דרך בתיהם להיות פתוחין לחצר, והכיס בתים פתוחים לחצר אחת, והן יוצאין דרך חצר לרשות הרבים, נמצא החצר רשות לכולן והבתים כל אחד מיוחד לבעליו, ואמרו חכמים אין מוציאין מרשות לרשות בלא עירוב שיערב כל הרבויות להיותם רשות אחת, ומיקנו ליתן כל בית ובית שבחצר פת וכולן בכל אחד ומניחין אותו באחד מן הבתים, ונעשים כולם כאילו דרין באותו בית וכל הבתים דירה אחת (סוכה ג.). ומשתתפין. שתיקנו חכמים על כל חצר הפתוחה לחצרי, כדרך שתיקנו עירוב לבתי החצר, שיהו נותנין בשיתוף (שם) מצוי שהוא סתום משלש רדדין וחלמו פתוח לרשות הרבים וחצירות פתוחות לו ויוצאות וכאות לרשות הרבים, הרי הוא רשות היחיד לבני חצירות, ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חצירו בלא עירוב, שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והצריכו בו שיתוף להשתתף כל החצירות בפת או ביין ולהניח השיתוף באחת מן החצירות (שם ב.). מערבין לנזיר ביין. אע"ג דקעורה שתיה לאויר לו היא, הואיל ואי מתשיל אמזרוחיה שריא ליה, מערבין, וכן לישראל בתרומה. דאי בעי מיתשל עליה, דתרומת טעות אינה תרומה והדרא לטיבלה והדר מפרש עלה מינה וכה (פסחים כג.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לחוץ. לעשות מחילה בינו ובין הקבר שלא יתהיל עליו וכגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מצעות יום בעגלות אם ילה אלמא חזי ליה: **גמ' אין למידין מן הכללות.** כל היכא דתנן כלל לא אמרי' דוקא הוא דאיכא כלל דלא דק במילתיה ואיכא מילי דליתנהו בההוא כלל כי הך דאמרינן לקמן: **ואפילו במקום שנאמר בו חוץ.** מדבר פלוני דאיכא למימר מדאפקיה להאי ווהאי דק בכללא אפילו הכי לא ילפינן מיניה דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי: **מדקאמר.** רבי יוחנן אפי' מכלל דכי אמר' למילתיה לאו הכא אמרה דהכא נאמר בו חוץ וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו חוץ אמרה ומש"ה אמר אפי' כלומר לא מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ אלא אפי' במקום שנאמר בו חוץ: **ונשים פטורות.** בפרק קמא דקדושין (דף לד.) יליף טעמא: **מלה.** לילה הראשונה חובת עשה היא בערב תאכלו מצות (שמות יב) ושאר כל הימים אם רצה להסתפק בבשר בלא לחם אין חובה עליו לאכול: **שמחה.** ושמחת אתה וביתך (דברים יד) הרי נשים בכלל. ומצה נמי חובה לנשים בכל' פסחים (דף מג.) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות[1] כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים ישנן בבל תאכל חמץ דכל מצות לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים (א) בפ"ק דקדושין (דף כט.): **הקהל.** במועד שנת השמטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניהן מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה (מח.) וכתיב [דברים לא] האנשים והנשים והטף: **תלמוד תורה.** נשים פטורות דכתיב[2] ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם[3]: **פריה ורביה.** דכתיב[4] פרו ורבו ומלאו (ב) וכבשוה אים דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (ימות דף סה:): **פדיון.** בנו הבכור חובה על האב ולא על האם. (ג) בקידושין (דף כט.) שמעינן לה מדכתיב[5] תפדה קרי ביה תפדה כל שחייב ליפדות חייב לפדות את בנו ואשה אינה בכלל פדיון עצמה דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה ולא בנותיך אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור: **כל שנישא על גבי הזב.** עליונו של זב דכתיב[6] (ויקרא טו) בכל אשר יהיה תחתיו ואמר בפרק בנות כותים (נדה דף נג.) מאי תחתיו אי נימא תחתיו דזב היינו משכב אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו והיינו עליונו של זב: **חוץ מן הראוי למשכב ומושב.** אבל שאינו ראוי טהור כדאמר בחומר בקודש (חגיגה דף כג:) יכול כפה סאה ויושב עליה יהא טומאת תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו (ויקרא טו) מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאינו מיוחד לישיבה שאומרים[7] עמוד ועשה מלאכתו: **והאדם.** דכתיב [שם] והנושא אותם אף הזב במשמע אותם: **תפוס.** דאוכף ארגלו"ן בלע"ז שכשרוכב תופס באותו עץ שנקרא ארגלו"ן ולהכי מטומת מושב מרכב: **חד מפני העירוב וחד מפני המעשר.** האי לא שנו דקאמרינן לקמן: **מים ומלח.** המעורבין מזון הן לטבל בהן פתו: **פירא בעינן.** כדלקמן (עמוד ב') מכלל ופרט: **כי אתא רבי יצחק מתני.** להאי לא שנו אמעשר: **דשומנא דפירא.** אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו יש שם קלת משמנן עם המים ומלח: **אבל מים ומלח.** דעלמא דלאו ליר הוא לא אמר: לא

מפני שיכול[8] לחוץ ולילך ולאכול: **גמ'**[9] א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ מדקאמר אפי' במקום שנאמר בו חוץ מכלל דלאו הכא קאי היכא קאי התם קאי[10] אכל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות ושלא הזמן גרמא אחד נשים ואחד אנשים חייבין וכללא הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הרי מצה שמחה והקהל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות הרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דמצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים פטורות אלא אמר רבי יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה אף אנן נמי תנינא[11] עוד כלל אחר אמרו[12] כל שנישא על גבי הזב טמא[13] וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב[14] והאדם ותו ליכא והא איכא מרכב האי מרכב היכי דמי אי דיתיב עליה היינו מושב אנן הכי קאמרינן הא איכא גבא דאוכפא[15] דתניא[16] האוכף טמא מושב והתפוס טמא מרכב אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר רבינא ואיתימא רב נחמן אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח [א] ותו ליכא [ב] [א] והא איכא[17] כמיהין ופטריות אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ: הכל ניקח בכסף מעשר כו': ר' [18] אליעזר ור' יוסי בר חנינא חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר חד מתני אעירוב ל"ש אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין מערבין אבל במים ומלח מערבין וחד מתני אמעשר לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין ניקחין אבל מים ומלח ניקחין בכסף מעשר מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב ומאן דמתני אעירוב אבל[19] אמעשר לא מ"ט פירא בעינן כי אתא רבי יצחק מתני אמעשר מיתיבי העיד ר' יהודה בן גדיש לפני ר"א של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר אמר לו שמא לא שמעת אלא כשקרבי דגים מעורבין בהן ואפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא היא אבל מים ומלח לא אמר רב יוסף לא

מחזי ליטראל משום דהוי במקום אחד ועירובו במקום אחר והיינו טעמא דמ"ק דלא הוי עירוב ולא משום דס"ל כסומכוס[20] ומיהו ר' יהודה משמע דסבר כסומכוס מדקאמר ולאכול וכן קאמר בברייתא לקמן (דף לא.) מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי דחזי ליה: **כל שנישא על גבי הזב.** אם נפרש דבהיסט אייר שמסיטו כולו הוי כל דוקא[21] ובכמה דוכתי קרי להיסט משא אבל אי מייר בעליונו של זב שאינו מסיט כולו[22] ושמקצתו נגרר בארץ דלאו היסט הוא[23] כדאמר (ת"כ פ' מצורע) אינהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו מספקא לר"י אי שייך בכל דבר[24] או לא דעליונו של זב נפקא לן מבכל אשר יהיה תחתיו הזב[25] אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוגע אלא בדבר הראוי לכך או לא:

כל שהזב נישא עליו טהור. אומר רבינו אם טהור מטומאה חמורה דאינו מטמא אדם וכלים אבל טמא טומאה קלה כגון לטמא אוכלין ומשקין אף על גב דאינו ראוי למשכב ומושב ומייתי ראיה מפרק דם הנדה (דף נד:) דקאמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב כו' (1) אף[26] (מדוה) נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ומשני אמר קרא היא ולא דמה אי מה היא מטמאה באהל ממש אף מדוה נמי והשתא כיון שמיעט דמה מדין משכב ומושב מאי קאמרינן תו דליטמא באהל ממש והא אהל ממש היינו משכב ומושב דמטעם משכב ומושב הוא דמיטמא כדקתני בתורת כהנים אפילו עשרה כלים זה על זה ואפילו על גבי אהל ממש מגיין תלמוד לומר כל המשכב ואהל ממש מפרש רבינו תם דהיינו אהל גדולה שיש כלים תחתיה ואין מרגישין הכלים בכובד הזב היושב על האהל שבלא הזב האהל כבידה ביותר ומפרש התם רבינו תם דהכי פירושו אי מה היא כו' כלומר דנהי שמיעטת דמה מטומאה חמורה אכתי מגיין שלא יטמא טומאה קלה אף על גב דממעט ממשכב ומושב צריך למעט מטומאה קלה והיינו משום דאפילו דבר שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא טומאה קלה ואין נראה דבהדיא כתיב בתורת כהנים תניא כל אשר ישכב עליו הזב יטמא יכול יטמא דבר שאינו ראוי לשכיבה לא מה היא אינה מטומאה כו' יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה אבל יטמאו טומאה קלה תלמוד לומר משכב אלא מידי דלא חזי למשכב ומושב טהור לגמרי[27] ונראה לפרש דמה שמרבה בתורת כהנים אבן מסמא מוכל המשכב היינו דוקא לטומאה קלה ושמא בשום מקום ממעט לה מטומאה חמורה[1] אבל מידי דלא חזי למשכב ומושב אפי' טומאה קלה ליכא ולכך אע"ג דמיעט דמה מדין משכב ומושב לענין טומאה חמורה עדיין צריך למעט מדין אבן מסמא שהוא לענין טומאה קלה: **אי דיתיב עליה היינו מושב.** תימה דבקרא כתיב מרכב ומושב ודיינן חלוק זה מזה[2] ו"ל דהכי דקרא מחלק בין ישיבה דרכיבה לישיבה דעלמא מ"מ התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב כל עניני ישיבות קאמר ולא נימא דלא דק בכללי' משום הכי קאמר היינו מושב: **אבל במים ומלח מערבין.** בסמוך מוקי בשנותן לתוכן שמן וקשה דתיפוק לי משום שמן כדפריך לקמן (עמוד ב') אמעשר והכא לא שייך שיעורא דהתם ויש לומר דהכא אינטריך לאף על גב דלא הוי מן השמן מזון שתי סעודות[3]: **מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב.** וקשה[4] הא איכא כמיהין ופטריות ונמי כמו המים [ו]המלח. ואמרינן לא שנו אלא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו אבל שניהן יחד ניקחין. מן דמתני אמעשר שניקחין כ"ש אעירוב שמערבין כו'. כי אתא ר' יצחק מתני אמעשר. ואותבינן עליה מיהא דתניא יהודה בן גדיש לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמרו לו שמא לא שמעת א[לא] בציר שקרבי דגים מעורבין בהן. ואפי' יהודי בן גדיש לא אמר [אלא] בציר דשומנא דפירות הוא, אבל מים ומלח דברי הכל הוא לא. **ופריק** רב יוסף

מערבין

ומטאמין. ש"מ אין למידין מן הכללות. וכן שנינו בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח והא איכא כמיהין ופטריות ונמי כמו המים [ו]המלח. ומשני לא שנו אלא מים בפני עצמן ומלח בפני עצמו אבל שניהן יחד ניקחין. מן דמתני אמעשר שניקחין כ"ש אעירוב שמערבין כו'. כי אתא ר' יצחק מתני אמעשר. ואותבינן עליה מיהא דתניא יהודה בן גדיש לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמרו לו שמא לא שמעת א[לא] בציר שקרבי דגים מעורבין בהן. ואפי' יהודי בן גדיש לא אמר [אלא] בציר דשומנא דפירות הוא, אבל מים ומלח דברי הכל הוא לא. **ופריק** רב יוסף

מידי דחזי ליה למיכל דאינשי דעלמא מערבין לו בה אבל לכ"ע בענין שיוכל המערב להגיע לעירובו ובענין אחר לא קנה שביתה. לת"ס ס' ג'. ב. [ד]היסטו של זב הוא בכל דבר הראוי לטמא במגע, כדאמרינן התם כל שבא לכלל מגע בא לכלל היסט. ריטב"א. ג. דמשום היסט אינו טמא אא"כ מסיט כל הבגד. מוס' הרא"ש. ד. אפילו במידי דאין רגילות להיות עליו, דלהרי כל דוקא, ולא הוי כענין תחתונו דאין נוהג אלא במידי דחזי ליה. כ"ם וצ"ס פ"ש מ"ב. ה. אפילו מטומאה קלה, כשלא נגע בו. ריטב"א. ו. דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין. מוס' נדה נד: ד"ה אף. ז. [ו]מתיקשי ליה קרא גופיה דמחלק בין מרכב למושב, והיאך תמצא מרכב לחודיה, אי דיתיב עליה. מוס' כ"ס.

ח. ובעירוב צריך ב' סעודות, ואשמעינן דהמים והמלח משלימין ומצטרפין. שם. ט. מאי כל שכן. ריטב"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמחה וכו' מוזהרות כאנשים דהוקשו נשים לאנשים לכל עונשים שבתורה בפרק קמא דקדושין: (ב) ד"ה פריה ורביה וכו' ומלאו את הארץ וכבשוה: (ג) ד"ה פדיון וכו' על האם בבכורות שמעינן לה מדכתיב תפדה וקרי ביה תִּפָּדֶה כל שחייב לפדות את עצמו מייב: (ד) תוס' ד"ה כל שנישא וכו' ומסיע טולו כגון שמקצתו: (ה) בא"ד תחתיו הזב מי הוה דומיא: (ו) ד"ה כל שהזב וכו' מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אף מדוה נמי וכו' לטמא בגדים כו' ומשני וכו' אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא והשתא כיון וכו' תלמוד לומר כל המשכב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' הא איכא כמהין ופטריות. נ"ב וכו' כל"ל ממו שהגיה הגאון מהר"ש ווילנא. וביאור דבריו בביאוריו לס"ע ס"ת סי' שפ"ו ס"ק ט"ז יעו"ש באורך דקושית הש"ס קאי על ניקח בכסף מעשר. וכמהין ופטריות אינן נקחין כדאיתא בתורת הכהנים פ"ה פיסקא ח' אבל לענין עירוב לא שייך כלל דממ"נ אם ממגדלין הוו מאכל ומערבין בהם כדתורת כהנים פ"ה ע"ש ואם מיין הם הל"ל מתבואה שאין מערבין כה כדלקמן דף כ"ט ע"א ע"ו כתמוד ודפח"ש אף שהוא דלא כרי"ף והרמב"ם. ול"ע גם בתוספות ד"ה מאן דתמתי וכו' דבריי דניקחין בכסף מעשר נגד הת"כ שבהיא הגאון ז"ל. וי"ל:

מוסף רש"י

אין למדין מן הכללות. כל היכי דתני כלל כי האי גוונא כל מלות עשה וכו' וכל מצות לא תעשה, הכל מיירין בגאיה, אין למדין מהם, דאיכא בהו דלאו דוקא, ואפילו במקום שנאמר בו חוץ. דאיכא למימר מדאפקיה האי דאפקיה ש"מ דוקא הוא ולא שייר מידי, אפ"ה אין למדין (קדושין לד.). **כל מצות עשה שהזמן גרמא.** שהזמן גורם לה שתנא (שם כט.).

מוסף תוספות

א. דאין זה תלוי במחלוקת סומכוס ורבנן, דלא פליגי אלא בהא דסומכוס סבר לעירובו ובענין אחר לא קנה שביתה. לת"ס ס' ג'. ב. [ד]היסטו של זב הוא בכל דבר הראוי לטמא במגע, כדאמרינן התם כל שבא לכלל מגע בא לכלל היסט. ריטב"א. ג. דמשום היסט אינו טמא אא"כ מסיט כל הבגד. מוס' הרא"ש. ד. אפילו במידי דאין רגילות להיות עליו, דלהרי כל דוקא, ולא הוי כענין תחתונו דאין נוהג אלא במידי דחזי ליה. כ"ם וצ"ס פ"ש מ"ב. ה. אפילו מטומאה קלה, כשלא נגע בו. ריטב"א. ו. דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין. מוס' נדה נד: ד"ה אף. ז. [ו]מתיקשי ליה קרא גופיה דמחלק בין מרכב למושב, והיאך תמצא מרכב לחודיה, אי דיתיב עליה. מוס' כ"ס.

הגהות הגר"א

[א] גמ' חוץ מן המים והמלח. נ"ב וכו': [ב] והאיבא כמיהין ופטריות. נ"ב ת"כ פ"ה פסקא ח. (ועמ"ש רבינו גאו"ש סי' שפ"ו ס"ק ט"ז וממ"ש ואי קאי אכמהין מצוטלין קשה ביותר כו'. עיין רס"י קדושין ל"ד ע"א ד"ה והאיכא כו' וקיש לה ולרבנן דלא זייני):

לעזי רש"י

ארצו"ן. קשת-האוכף (אחד משני החלקים המקבילים המהווים את שלד האוכף).

רבינו חננאל

א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפילו [ב]מקום שנאמר בהן חוץ. פי' כל מקום שיאמר כל אינו ממש. ואפילו אם יפרש וראמר חוץ מכך וכך, לא תאמר כיון שאמר חוץ אין לך דבר היוצא מכלל הזה אלא המפורשין, אלא יש הרבה זולתם יוצאין מזה הכלל. ואסיקנא בקדושין תנן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואנשים חייבין כו'. והתם א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בהן חוץ. אמר אביי אף אנן נמי תנינא, במסכת זבין פר' ה' עוד כלל אמרו כל הנישא על גבי הזב טמא, וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ולמושב והאדם. ואקשינן כללא הוא ותו ליכא, והא איכא מרכב. ואמרינן מרכב מאי ניהו איכוף אדיתיב עליה היינו מושב. ולטעמיך מי לא כתיב מושב וכתיב מרכב. אלא מרכב גבא [נ"א: גבא] אוכפא דבהדי דרכיב מחית ידיה עליה. ותנן בתוספתא בכלים פרק כ' האיכוף מטמא מושב והתפוס שלו מטמא מרכב. ושאר כל התופיות שבצדדין (ו)אם היו רחבות טפח טמאין. יש מי שמפרש התופיות הזוונות והן העצים הנתונין בטיפשא שמאחורי ושלפנים, כדכתיב והזוונות רחצו. והן עצי המרכב שניטנפו מן הדם. פי' האיכוף העץ שאחורי הסרג. והתפוס. העץ שלפניו שאוחז בידו בעת שהוא עולה לרכוב. והנה אילו לא מושב ולא מרכב

א [מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' ג]:

ב מיי' פ"ח מהלכות משכב ומושב הל' ח ופ"ו הלכה ג והלכה ו:

ג מיי' פ"ו מ"ב שם הל' ו ופ"ז הלכה ח:

ד מיי' פ"ח שם הל' ח ופ"ו הל' ו ופ"ח הלכה ג:

ה מיי' פכ"ה מהל' כלים הלכה כ:

ו ז מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין דרכנן ח טוש"ע ח"מ סי' שפו סעיף ה:

ז ח מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה ד סמג עשין קלו:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מערבין בהן אף על גב דמסתמא נקנין בכסף מעשר דפרי מפרי הן וגידולי קרקע ויש לומר הא דאין מערבין בהן היינו משום דלא חזו אלא ע"י תיקון וגבי עירוב צריך שיהו ראויין לאכילה בשעה שהעירוב חל אבל לטמא טומאת אוכל או ליקח בכסף מעשר שפיר דמי כיון דחזו על ידי תיקון[א] אבל דבר שאין צריך תיקון[ב] אם ניקח בכסף מעשר[ג] כל שכן דמערבין בו[ד] וכן משני לקמן[ג] אכפיות דלענין טומאת אוכל שאני דרבוי למתקן על ידי האור ומתני' דמעילה דקתני ובמזון שתי סעודות לעירוב וכדילה לטמא טומאת אוכלין דמשמע דהא בהא תליא כדאמר לקמן[ד] היינו בדבר שאין צריך תיקון וכבא דאמר וכי מערבין בתפוחים לחלודי הרוח מדרבנן עבד דהא אטו מי לא הוה ידע דניקח בכסף מעשר דהוי פירי מפירי וגדולי קרקע דאין לומר דמיירי בתפוחים של יער דצריך למתקן דאם כן לא מייתי שפיר ממתני' דמעילה:

הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית. כל הני דרשות מיתורא דביתי"ן דריש דפרטי לריבי לפרט וכלל דממה נפשך לריבי תרי מייניהו כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף יח.) גבי הענקה דאי כתיב לאן הוה אמינא[ה] גידולי קרקע[ו] לא ואי כתיב גורן הוה אמינא בעלי חיים לא[ז] ושאר פרטי נמי שמא לריבי לשום דרשה ועוד דשבועות פ"ג (דף כג.) ובפרק בתרא דיומא (דף עו.) פריך ואימא דבילה קעילית ומשני גמר שכר שכר מנזיר והכא נפקא לן מדמרבינן יין לגבי קנקן אלא התם אלטריך שכר שכר דלא נימא שכר גופיה דבילה קעילית היא והכא אביי"ת דבשכר קאי וקשה דהיכי קאמר הכא דה"א דביי"ת דבשכר לדבילה קעילית אתא הא מכלל ופרט נפקא דהוו פירי מפירי[ח] ועוד הקשה מה"ר שמואל דהיכי בעי למימר התם דשכר גופיה לדבילה קעילית[ט] והאמר הכא דאי לאו יתור דיין לגבי קנקן ה"א דביי"ת דבשכר לדבילה קעילית[י] ויש לומר דשכר גופיה בעי למימר לדבילה קעילית בעינן והכא בדבילה מעורבת עם המים שכך רגילים לתקנם וחשיב טפי מתמד ואם תאמר אמאי לא מוכח התם דשתיה בכלל אכילה מדמרבינן תמד ואמר רחמנא ואכלת[יא] וליכא למימר ע"י אינגרון כדאמרינן התם דמידי דמשכר בעינן הואיל ואתי מריבויא דבשכר וי"ל דואכלת לא קאי אביתי"ן אלא אגופיה דקרא דהא עור וגיזה וקנקן לאו בני אכילה נינהו:

הוה אמינא צאן על גב עורו אין. ואם תאמר והא נפקא לן מיין לגבי קנקן[יב] דעור נמי חשיב שומר כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קיח.) וי"ל דעור לא הוי כל כך שומר לבשר דמשהופשט לא הוי שומר[יג] אבל יין אי אפשר בלא קנקן[יד]: לירעה

לא נצרכה[א] אלא שנתן לתוכן שמן אמר ליה אביי ותיפוק ליה משום שמן לא צריכא[ב] שנתן דמי מים ומלח בהבלעה ובהבלעה מי שרי אין והתניא בן בג בג אומר[ו] בבקר[ג] מלמד שלוקחין בקר על גב עורו ובצאן מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה וביין מלמד[ד] שלוקחין יין על גב קנקנו ובשכר מלמד[ה] שלוקחין תמד משהחמיץ א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג[ח] מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא מאי טעמא כולהו צריכי לבר מבבקר דלא צריך מאי צריכי דאי כתב רחמנא בבקר הוה אמינא בקר הוא דמזדבן על גב עורו משום דגופיה הוא אבל צאן על גב גיזתה דלאו גופיה הוא אימא לא ואי כתב רחמנא בצאן על גב גיזתה הוה אמינא משום דמחובר בה אבל יין ע"ג קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא ביין הוה אמינא משום דהיינו נטירותיה אבל תמד משהחמיץ דקיוהא בעלמא הוא אימא לא כתב רחמנא שכר ואי כתב רחמנא בשכר הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית דפירא הוא אבל יין על גב קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא יין על גב קנקנו דהיינו נטירותיה אבל צאן על גב גיזתה אימא לא כתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי וכ"ת אי לא כתב רחמנא בבקר הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא כתב רחמנא בבקר לאתויי עורו אייתר ליה צאן לאתויי גיזתה אי לא כתב רחמנא בקר לא הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא דאם כן לכתוב רחמנא בקר דממילא אייתר ליה צאן וכיון דכתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי השתא צאן על גב גיזתה מיזדבנא בקר על גב עורו מיבעיא א] היינו דקאמר רבי יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה לבי מסותא במאי קא מיפלגי רבי יהודה בן גדיש ור"א והני תנאי דלקמן ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי רבויי ומיעוטי והני תנאי דרשי כללי ופרטי ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי ריבויי ומיעוטי[ו] ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך ריבה בבקר ובצאן וביין ובשכר מיעט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט לר"א מיעט ציר לר' יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח והני תנאי דרשי כללי ופרטי[ז] דתניא ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט[ח] מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע ותניא אידך מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ אף כל ולד ולדות הארץ מאי בינייהו אמר אביי בינייהו למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע הני דגים גידולי קרקע נינהו למאן דאמר ולד ולדות הארץ דגים ממיא איברו ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו והאמר אביי אכל

לא אלא שנתן לתוכן שמן. הא דתמתי ר' יצחק מיס ומלח המעורבין ניקחין אלא כשנתן לתוכן שמן: בהבלעה. בשביל המים והמלח קנה השמן ביותר והבליע בו דמיהן וכי האי גוונא שרי רבי יצחק: והתניא. בניחותא: בבקר. הואיל וכתיב בכל אשר תאוה נפשך למה לי למיכתב בבקר ובצאן וביין ובשכר אלא לדרשות בבקר ללמדך שלוקחים בקר אגב עורו ואין הטעור לחולין ואין צריך למוכרו ולחזור ולאכלו בירושלים: אגב גיזותיה. אע"ג דאיכא תרתי עור וגיזה דנפקי לחולין: אגב קנקן. חבית של חרס שהיין שמור בתוכו ואין הקנקן לחולין: תמד. שנותנים מים בחרצנים ולכשהחמיץ שנגמרה תסיסתו הוי כיין. אלמא מדקתני בבקר אגב עורו אלמא בהבלעה שרי ואע"ג דעור באנפי נפשיה לא חזי דמידי דמאכל בעינן כדכתיב ואכלת: מאן דמתרגם בקר. דליצטריך למיכתביה אליבא דבן בג בג כו': עורו. דמחודר לבשר ואינו יכול להפשיטו מחייס: אגב גיזה. יכול לגחזה מחייס והוה אמינא דליתסר דלא גופא דפירא הוא: קיוהא. כמו תקהינה שיניו (ירמיה לא). כלומר לאו פירא ממש הוא אלא מיס בעלמא שנכנס בהן קיוהא של חרצנים. איגרו"ם בלע"ז: ואי לאב שכר הוה אמינא. הבלעה לעולם אסירא והאי שכר לאו תמד הוא דילף מייניה דיהיב דמיס של מיס בהבלעה אלא האי שכר דבילה קעילית היא מאותו מקום דמשכרא כדאמרינן בכריתות (דף יג:) אבל דבילה קעילית ובכנס למקדש חייב: דאם כן. דלאן לאו למישרי גיזות הוא דאתא אלא עור לא הוה כתיב קרא לאן אלא בקר דלית ליה גיזות: במאי קא מיפלגי רבי יהודה ורבי אליעזר. דאמרי תרוייהו [ע"א] דגים ניקחין ובליר הוא דפליגי: והני תנאי דלקמן. דדרשי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ ותרוייהו ממעטי דגים וכ"ש ליר: ה"ג לר"א מיעט ליר ולרבי יהודה מיעט מים ומלח. דלאו ליר: ה"ג דתניא ונתתה הכסף וגו': פרי מפרי. עגל נולד מאמו וכן שה וענבים מחרצנים שזורעין החרצנים: וגידולי קרקע. שכולן ניזונין וגדילין מן הקרקע: ולד ולדות הארץ. שנבראו מן הארץ במעשה בראשית: דגים גידולי קרקע נינהו. קסבר שהדגים ניזונין מן הקרקע:

עין משפט נר מצוה

ח א ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הלכה י:
ט ג מיי' פ"ח שם הלכה ח:
י ד מיי' שם הלכה ב:
יא ה מיי' פ"ז שם הלכה ו:
יב ו מיי' שם הל' ג:

רבינו חננאל

הא דתני ר' יצחק כגון שנתן שמן עד גבו ומליח והבליע לו דמי מים ומלח בשמן. פי' ששוה השמן לבדו חצי איסר, ואמר לו הריני קונה מאצלך השמן לבדו באיסר והמים והמלח בחנם. ומנא לן דכי האי גוונא שרי. דתניא בן בג בג אומר ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן. היה לו לומר בבקר ללמד שלוקחין בקר על גבי עורו. פי' מבליע דמי עור בבשר. בצאן כו'. א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי [ב]בקר אליבא דבן בג בג מובילנא מ[א]ניה בתריה לבי מסותא. פי' אני משמשו כתלמיד לרב. מ"ט הני כולהו בצאן וביין ובשכר צריכא, [לבד] מבבקר דלא הוה צריך דאתי מהני. אמאי כתביה רחמנא, ולא אישתכח ליה תרגומא. ובמאי פליגי יהודה בן גדיש דמרבי ליקח ציר במעות מעשר שני, ור' אליעזר דאוסר, והני תנאי דבינא למימר לקמן. ואמרי' הני יהוד' בן גדיש ור' אליעזר דרשי התורה ברבויי ומיעוטי. כתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך, ריבה כל דבר שתתאוה. וחזר וכתב בבקר ובצאן ביין ובשכר מיעט כל דבר, ולא התיר אלא [אלו] בלבד. עוד חזר וכללו בכל אשר תשאלך נפשך, חזר וריבה לן כל דבר שתשאלך נפשך. ריבה ומיעט וריבה. למדנו כל שהוא בתורה כעניין הזה דרשינן לא חזר ריבוי באחרונה אלא שריבה הכל, מאי רבי רבי הכל. אי הכי מיעוט למאי אתא. ואמרינן אתא לר' אליעזר למעט [ציר]. קסבר בעינן עיקר פירי והאי שומנא דפירי הוא, ליהוד' בן גדיש אתא לר' אליעזר למעט מים ומלח. הני תנאי דרשי כללי ופרטי, דתניא ונתתה הכסף בכל אשר תאוה [נפשך] כלל, בבקר ובצאן וביין ובשכר (כלל) פרט, ו[ב]כל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע, אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע. האי תנא דספרי דבי רב ודבי ר' ישמעאל תנא מה הפרט מפורש וולד וולדות הארץ אף כל וולד וולדות הארץ. מאי בינייהו אמר אביי דגים איכא בינייהו. האי תנא דמרבי כל דהוא פרי מפרי וגדולי קרקע מרבי אפי' דגים, דהני נמי גידולי קרקע נינהו. ואקשינן דאביי אדאביי, אי דגים גידולי קרקע נינהו, אמאי

מסורת הש"ס

א) [נ"מ מת. סנהדרין סב:], ב) ב"ק נד: סג. מיז לה:, ג) [דף כח:], ד) [דף כט.],

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמ' היינו דקאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג. עי' ר"ק דף נד ע"א תוס' ד"ה תמוד דבור וכו' וש"מ ד' נה ע"א ד"ה תמוד וכו' וש"ע אלא הקשו מן בבקר דהכא ולא שייך מירוסה:

לעזי רש"י

איגרו"ם [איגרו"ם]. חומציות.

מוסף רש"י

שלוקחין בקר על גב עורו. הכשר לזבחי שלמים ומבליע דמי הטעור בבשר ויולא לחולין (מנחות פב.). לבי מסותא. מרחץ, כמו מסמותה, וימחץ מתרגמין ומסחי (סנהדרין סב:). פרי מפרי. ולד מולד, יין מענבים ושכר מתמרים, למעוטי כמהין ופטריות ומים ומלח דליתו פרי מפרי (ב"ק נד:). וגידולי קרקע. למעוטי דגים שאינן נקחין בכסף מעשר (שם).

מוסף תוספות

א. דכל שהגריעות שבו הוא מפני שלא נגמר בישולו או שהוא מחוסר הכשר אכילה, אבל מ"מ אוכל הוא או פרי, דין הוא שיהא ניקח בכסף מעשר ואע"פ שאין מערבין בו, דלגבי עירוב בעינן מידי דחזי לאכלו בשעה שקונה עירוב כי אי אפשר לתקנו בשבת, ולגבי כסף מעשר הרי יכול לתקנו ולאכלו. ריטב"א. ב. שהגריעות שלו מחמת שאינו חשוב אוכל גמור ולא פרי גמור, אבל מ"מ נאכל הוא כמות שהוא חי. סס. ג. מפני שאתה חושבו פרי או אוכל. סס. ד. [ד"]כל שכן שראוי לחשבו אוכל לענין עירוב דרבנן. סס. ה. בעלי חיים אין. תוס' יומא עו: ד"ה גמר. ו. שאין בעלי חיים. סס. ז. וכל הפחות צריך לכלל ופרט וכלל שני פרטים, בקר ויין או בקר ושכר או צאן ויין או צאן ושכר, חד לבעלי חיים וחד לדבר שאין בו רוח חיים. ריטב"א. ח. וגידולי קרקע. תוס' סס. ט. [ו]למה לי התם למימר דלא משתעי בדבילה קעילית משום דגמר שכר שכר מנזיר. תוס' הלא"ש.

יא. [ו]מכיון דדרשינן ביין מלמד שלוקחין יין על גבי קנקנו תו לא איצטריך קרא לאיתויי דבילה קעילית, כדמוכח סוגיא דשמעתין, אלא מוקמינן ליה לתמד שהחמיץ. סס. יא. דהתם בשבועות ובזימא אתינן לומר דשתיה בכלל אכילה מדכתב רחמנא ואכלת וכתב שכר, וטרחינן לברורי דשכר היינו וכו' לא דבילה קעילית, ולמה לן למיטרח בהא דאפילו תימא דשכר היינו דבילה קעילית מכל מקום בי"ת דבשכר היינו תמד ומינה שמעינן שפיר דשתיה בכלל אכילה. ריטב"א. יב. ואי משום דהיינו נטירותיה הערר נמי חשיב שומר. תוס' הלא"ש. יג. דמשהופשט עורו אין הבשר צריך לו. סס. יד. היין צריך לקנקן כל שעה. סס.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

פוטיתא. שרץ המיס קטן שאין בו כזית ואפ"ה כיון דבריה היא אכילה היא ולוקה ד' מלקיות. בשרץ המיס כתיב (ה) בתורת הכהנים[1] אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם כאן שנים וכאן שנים בין שרץ האדם בין שרץ המיס ומשום וכל אשר אין לו קנפיר וקשקשת לא תאכלו[2] : **גמלה.** שהוא שרץ האדם לוקה ה' מדמי הא דאמרן וכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלו הרי ג' וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל הרי ד' ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ הרי ה' כולן בפרשת ויהי ביום השמיני[3] : **לרעה נוקה שם.** שהיא שרץ העוף ולקי בכל הני תמשה מוסף עליו וכל שרץ העוף שקץ[4] הוא לא יאכל[5] במשנה תורה[6]. והאי דכתיב נקדושים תהיו ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש[7] לא תשיב ליה דבבהמה ותיב ועוף גדולים משמעי ולא בשרצים ולא כתיב בהו שרץ. לשון שרץ דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא ע"י שירוצו וריחוטו מפני קוטנו: **ואם איתא.** דדגים גידולי קרקע מינהו פוטיתא נמי לילקי משום שרץ האדם גרם ולא גרם לילקי ה' דשבע בעי למילקי חמש דשרץ האדם ותיב דשרץ המיס: **מאי טעמא דמאן דמרבי עופות קסבר.** כל היכא דאיכא כלל ופרט וכלל כללא בתרא עיקר ובתריה אזלינן: **והוה ליה פרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבי כל מילי וכללא קמא.** דאתי למעוטי ולמימר דנדרשיה בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ולא תרגמא אינו אלא מה שבפרט ומיהו אהני פורתא למימר דכי מרבי כללא בתרא לא כל מילי מרבי אלא כעין הפרט מאי דדמי ליה מצ' נדרין דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע ומיתתבי נמי עופות בהאי דינא ולמעוטי דגים דלא דמו ליה אלא בחד לד בפרי מפרי: **ומאן דממעט עופות קסבר.** כל היכא דאיכא כלל ופרט כללא קמא דווקא ואין בכלל אלא מה שבפרט וממעטי כל מילי ואפי' מאי דדמי ליה בפרטא והדר כתב כללא בתרא לאפוקי ממיעוטא דכללא קמא במקצת ולאתויי מיהא מידי דדמי לפרטא בכל ג' נדרין הוי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות האדם: **פעפועין.** ירקות שקורין קקול"י בל' ארמי יוטלי"ש בלע"ז: **חגבגוגות.** פולפ"ל בלע"ז: **גודגדניות.** מלייגדר"א בלע"ז: **חזיז.** שחת של תבואה כשהוא ירק וגחזזין ואוכלין אותו: **כפניות.** תמריס רעות שלא ביישו כל צרכן: **גודגדניות.** ממעיטין את הזרע: **ואם הוקשו.** הקלחין כעין שכבר נמח בהן זרעו קשין הקלחין לכל אדם: **תרגמת.** להא דאמר רב מערבין אשלא הוקשו וזה המערב בהן יש לו בגיס דהשתא חזו ליה: **הגדקוקי מדאי.** גודגדניות שבמדי יפות הן: **דשום.** דומלו"ן: בבבל אוכלין חזיז וכי אתא רב לבבל וחזא דאכלי להו אמר מערבין ומעיקרא אמר לאין מערבין: **ליק.** לאכול בירקון: **זרען חייב.** במעשר ואע"פ שלא זרעו מתחילה לכך: **וירקן פטור.** דלאו מידי הוא: **שחליים.** קרישו"ן: **הגרגיר.** אורוג"א נאכל בין זרע ובין ירק: **כי קאמר רב.** דמערבין בהן:

בדגנוייתא

ציריעה לוקה ששׁ. פי' בקונטר' דהא דכתיב בקדושים לא תשקצו וגו' ובכל אשר תרמוש האדמה בגדולים משמעי דלא כתיב שרץ וקשה בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:) דלשיון ובכל מיה הרומשת זה נחש משמע דרמיסה נמי הוי דבר הרוחש[1] כמו נחש ההולך על גחונו ומפרש ה"ר יעקב דאולינ"ש דבמעילה פרק קדשי מזבח (דף טז:) מוקי אלי קרא דוקא בשמונה שרצים כדכתיב אשר הבדלתי לכם לטמא במובדלין דבר הכתוב: **אהני** כדלא קמא דמעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדים. וא"ת דבנזיר בפ' ג' מיין (דף לה:) אמר מאי איכא בין תרי פרטי וכללא לתרי כללי ופרטא תרי כללי ופרטא אי איכא דדמי ליה אפי' בחד לד מרבינן תרי פרטי וכללא עד דדמי ליה משני לדדין משמע דבחד לד סגי[2] וי"ל דשני לדדין דהכא הוי כחד לד דהתם דשני לדדין פרי מפרי וגידולי קרקע שוין הן[3] ובפ"ק דקדושין (דף כד:) גבי שן ועין דרש מה הפרטו מפורש מומין שבגוף ואינו חוזר הא נמי לדדין שוין והא דפרין התם למימר מה הפרטו מפורש מומין שבגוף ואינו חוזר לעולם ומלמלכתו גרוע מהכן דמקמשני לתפקי ילמתו ריבויא הוא ואם שוה הוא אמאי מרבינן ליה טפי משאר לדדין וכי האי סוגיא איתא בחולין (דף סו.) בסוף אלו טריפות גבי הרבה[4] ובריש אלו מומין (בכורות דף ז.) גבי פסח או עור[5] ואתו הולהו כמאן דאמר בכללא קמא דווקא כדפירש[6] ועוד אומר ר"י דאתא שפיר אפי' למ"ד בכללא בתרא דווקא ולדיה נמי צריך שידמה בכל לדדין התחודין אע"פ שהא' חשוב מחבירו רק שלא יהיה לד גרוע יותר מדאי[7] אבל למאן דאמר בכללא קמא דוקא מצריך שיהא דומה אף בלד גרוע הרבה והבדר מקור לחכמים להכיר איזהו לד גרוע שחולקין בו:

ובבל הויא רובא דעלמא והתניא כו'. תימה[8] אמאי לא משני כדמשני בפ' תכלת (שבת ל' קמד:) [9] מי דמי ערבית אתרא הכא בטולה דעמו אבל כל אדם וי"ל דהתם ודאי שייך לחלק דכולי עלמא נמי אם היו להם גמלים הרבה כמו בערבית היו מקיימין קונים בשדותיהן[1] ולכך יש חשיבות באתרא אבל בית מנשא אע"פ שכל העולם נמי אם היו להם רמונים היו סוחטין כיון דלא הוי אלא חד גבא בטלה דעמו[2] אבל הכא שבכל העולם יש חזיז ולא אכלי אין לחלק בין אתרא לגבא[3] ולהכי נמי לקמן (דף כט:) דפריך ופרסאי הוו רוכבי דעלמא ולא מייתי מהך ברייתא דליבטלו פרסאי לגבי רוכב דעלמא דאין לי לבטלם כיון דרוב בשר יש להם ואמר העולם נמי אם הוי להם רוב בשר היו אוכלים בלא לחם דומיא דערבית ומייתי שפיר מבגדי עניים דלא בעי שיעור שעירים כיון שפחות חשוב בעיניהן ועוד דמדמי השיעורים להדדי ולא שייך נמי לאתויי לקמן דהיה לחמים: [ועי"ע תוס' שבת לב: ד"ה ואתי"ל]

לפיכך זרעו חייב וירקן פטור. אין להקשות מאי לפיכך הא קתני דבטלה דעמו דאיכא למימר בטלה דעמו לענין דמתעשר אחר הבאת שליש כדין זרע או לענין תורם מן הרעה על היפה: **לזרע** מתעשרין זרע וירק. תימה אמאי לא עירב ותני להו זרעון לזרע או לירק מתעשרין זרע וירק ואומר ר"י דהיכא דזרעון לירק הוי ירק עיקר ומתעשר הכל אחר לקיטה כירק[1] בין ירק בין זרע ואם זרע לזרע מתעשר הכל[2] לשעבר אחר זמן הראוי למעשר זרע[3] ולא בתר לקיטה ולהכי תנא בריש הירק וזרע וכפיפא זרע וירק דבריש הירק עיקר וכפיפא זרע עיקר ופקא מינה נמי לענין מן הרעה על היפה דכשירק עיקר הוי ירק יפה[4] וכשזרע עיקר הוי זרע יפה והוי מן הזרע על הירק מן היפה על הרעה וכן משמע בירושלמי בפרק [רביעי] דמעשרות: **לאשויס**

א) אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש ב) ציריעה לוקה שש ואם איתא פוטיתא נמי לילקי משום השרץ השורץ על הארץ אלא אמר רבינא עופות איכא בינייהו למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע ג) הני נמי גידולי קרקע נינהו למאן דאמר ולד ולדות הארץ הני עופות ד) מן הרקק נבראו מאן דמרבי עופות מאי טעמיה ומאן דממעיט עופות מאי טעמיה מאן דמרבי עופות קסבר כללא בתרא דוקא פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי ואהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדין ומאן דממעט עופות קסבר כללא קמא דווקא כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט הני אין מידי אחרינא לא ואהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה משלשה צדדין: א"ר יהודה משמיה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מערבין בפעפועין ובחלגלגות ובגודגדניות אבל לא בחזיז ולא ה) בכפניות ובגודגדניות מי מערבין והתניא גודגדניות מרובי בנים יאכלו חשובי בנים לא יאכלו ו) ואם הוקשו לזרע אף מרובי בנים לא יאכלו תרגמא אשלא הוקשו לזרע ומרובי בנים ואיבעית אימא לעולם לחשובי בנים דהא חזו למרובי בנים מי לא תנן ז) מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה אלמא אע"ג דלא חזי לתאי חזי לתאי הכא נמי אע"ג דלא חזי לתאי חזי לתאי ואיבעית אימא כי קאמר רב בהנדקוקי מדאי ובחזיז לא והאמר רב יהודה א"ר כשות וחזיז מערבין בהן ומברכין עליהן ברא פרי האדמה לא קשיא הא מקמי ח) דאתא רב לבבל הא לבתר דאתא רב לבבל ובבל הויא ט) רובא דעלמא י) והתניא יא) הפול והשעורה יב) והתילתן שזרען לירק בטלה דעתו אצל כל אדם לפיכך זרען חייב וירקן פטור יג) השחליים והגרגיר שזרען לירק מתעשרין ירק וזרע זרען לזרע מתעשרין זרע וירק כי קאמר רב

בדגנוייתא

יג א מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הל' כג [וכתב אלפס סוף פרק ג דחולין ד' רפב. וברא"ש שם סימן סט]:

יד ב מיי' שם הל' כג: **טז** ג מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' יב:

טז ד ה טוש"ע י"ד סי' שפו סי"ב:

יז ו מיי' פ"ב מהלכות תרומות הלכה ז:

יח ז מיי' שם הלכה ח:

יט ח מיי' שם הלכה ה:

מוסף רש"י

אכל פוטיתא לוקה ארבע. חד לאו בארבע המיס בתורת הכהנים דהוא ספר ויקרא, וחד במשנה תורה, ושני לאוין בשרצים בתורת הכהנים בשקרצים סתם, אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם וכתיב לא תאכלו כל שרץ העוף על האדמה, אבל אם תרצו אכלו מהם שרצים שבים, אבל אם אכלו אינו לוקה. **ציריעה** לוקה שש. איכא שרץ העוף היא וגם שולטת על האדם ויש בה אלו ממש לאוין ומוסף עליהם לאו דשרץ העוף במשנה תורה וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו, שרץ לשון רמוס ונעוע ואינו נראה, ואין בהמה ואיה הגבוהין מן האדם בכלל שרץ, הלכך לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף וגו' דכתיב בקדושים תהיו, אינו מן המנין דלאו בשרצים כתיב (פסחים כד:). מן הרקק. גדגיל"א שוים בה מים וינשה (חולין סב:). **מערבין לנזיר.** עירובי תחומין, **ביין.** ואע"ג דלא חזי לדידיה חזי לחברייני וכיון דמוזגת הוא נבי אחרייני שרו ליה רבנן (לעיל כב:) לו: אע"ג דשעורה שאינה לאויה לו היא, הואיל ואי אתשיל לו מזמיזמיה שריא ליה מערבין (פסחים כג.). **ולישראל בתרומה.** הכא חזיא לכהן (לעיל כב:) לו: דאי נעי מיתשל עליה, דתרומת טעות אינה תרומה והכדא לטיגלה והכל תפרים עלה מינה ובה (פסחים כג.).

מוסף רש"י

אכל פוטיתא לוקה ארבע. חד לאו בארבע המיס בתורת הכהנים דהוא ספר ויקרא, וחד במשנה תורה, ושני לאוין בשרצים בתורת הכהנים בשקרצים סתם, אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם וכתיב לא תאכלו כל שרץ על האדמה ומשמע בין שרץ המיס ובין שרץ האדם, הרי אדגע (פסחים כד. וכנר"ז מכות טז:). נמלה לוקה חמש. בלא מנלה מים טמ"ש וכריה שלמה היא אכילה בכל שהוא ולוקה ממש, שני לאוין הכתובין בארבע סתם כמו שפירשתי, ובלאה לאוין הכתובין בארבע האדם בתורת הכהנים ומוסף עליהם לאו דשרץ העוף במשנה תורה וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו, שרץ לשון רמוס ונעוע ואינו נראה, ואין בהמה ואיה הגבוהין מן האדם בכלל שרץ, הלכך לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף וגו' דכתיב בקדושים תהיו, אינו מן המנין דלאו בשרצים כתיב (פסחים כד:). מן הרקק. גדגיל"א שוים בה מים וינשה (חולין סב:). **מערבין לנזיר.** ואע"ג דלא חזי לדידיה חזי לחברייני. **ביין.** ואע"ג דלא חזי לדידיה חזי לחברייני וכיון דמוזגת הוא נבי אחרייני שרו ליה רבנן (לעיל כב:) לו: אע"ג דשעורה שאינה לאויה לו היא, הואיל ואי אתשיל לו מזמיזמיה שריא ליה מערבין (פסחים כג.). **ולישראל בתרומה.** הכא חזיא לכהן (לעיל כב:) לו: דאי נעי מיתשל עליה, דתרומת טעות אינה תרומה והכדא לטיגלה והכל תפרים עלה מינה ובה (פסחים כג.).

רב נסים גאון

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב מערבין בפעפועין ובחלגלגות ובגודגדניות. פירושו בגמ' דבני מערבא והכי גרסי, בעון קומוי אילין אינון, אמר לון קקולי וחגבדקוקי ופרפחיני.

רבינו חננאל

אכל פוטיתא דהוא דג טמא לוקה משום תאל"ס, נילקי נמי משום שרץ השורץ על הארץ. ומשני רבינא לא תימא דגים איכא בינייהו, דדגים ודאי אליבא דאביי לאו גידולי קרקע נינהו, אלא אימא עופות איכא בינייהו, האי תנא דמרבי להו דגידולי קרקע נינהו, ואידך תנא ממעט להו דלא וולד וולדות נינהו [אלא] מרקק מים איברו. ואמרינן מכדי הני תרי תנאי כללי ופרטי דרשינ', מ"ש האי ממעט לעוף והאי מרבה ליה. ואמרינן האי תנא דמרבי ליה לעוף קסבר כללא בתרא דווקא, דהדר וכתב ובכל אשר תשאלך נפשך דהוה פרט וכלל דנעשה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבי להו כל מילי ז), אהני כללא קמא למעוטי כל דדמי ליה משני צדדין, והן פרי מפרי וגידולי קרקע, ולא הם להו משני צדדין, כגון מים ומלח כמיהין ופטריות שאינן פרי מפרי. וכגון דגין שהן פרי מפרי ואינן גידולי קרקע. ומרבי אפילו עופות שהן פרי מפרי וגידולי קרקע. ואידך תנא סבר כללא קמא דווקא דהוה ליה כלל ופרט, ותורת כל כלל ופרט אין בכלל אלא מה שפרט הני דפריש קרא אין מידי אחרינא לא. אהני כללא בתרא לרבויי כל דדמי ליה בשלשה צדדין, והן פרי מפרי וגידולי קרקע. ותולדת ברייתו הן הארץ. למעוטי מים ומלח וכמיהין ופטריות דאמרן. ולעופות נמי אע"ג דאינון פרי מפרי וגידולי קרקע, מרקק מים בנראו. ואינן דומין לבקר וצאן שהן פרי מפרי וגידולי קרקע, ותולדת ברייתם מן הארץ. וכעינין שמועה זו היא במס' נזיר, וסוגיא חדא היא לתרוייהו כאשר פירשנו. וכן בענין (מבית) [מנורת בית] המקדש ר' דרש לה בכללי ופרטי, ומרבי כל מיני מתכות וממעט של עץ. ור' יוסי בר"ר יהודה דרש ליה בדרבויי ומיעוטי ואינו ממעט אלא של חרש בלבד. וכל אחד דורש הלשון שקבל מרבותיו. ירושלמי בכאן בעירובין ובפרק מעשר שני ניתן לאכילה בסופו, מתני' ר' עקיבא ולא ר' ישמעאל, דר' ישמעאל דרש ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל, בבקר ובצאן ובכיין ובשכר פרט, ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כענין הפרט, מה הפרט מפורש וולד וולדות הארץ, אף כל וולד וולדות הארץ. ר' עקיבא דרש מה הפרט מפורש פרי וולד פרי ומכשיר פרי, אף כל פרי וולד פרי ומכשיר פרי. מה נפיק מביניהון עופות דגים וחגבים כמיהין ופטריות, לר' ישמעאל אין נקחין בכסף מעשר, לר' עקיבא נקחין. **וקשיא** לן מאי שנא הני כללי דדרשי להו הכי משאר כללי. ופרקינן משום דהני כללי דכתיב דרך אחת, היא כללא קמא היא כללא בתרא. דהא תאוה נפשך ותשאלך נפשך חדא מילתא לפיכך חלקו, והאי אמר כללא קמא דווקא והאי אמר כללא בתרא דווקא. פי' פעפועין. שמענו כי הן ירקות שיש בהן מליחות והן קאקולי. ירושלמי בפרק האחרון בפאה, פעפועין וגודגדניות וחלגלגות מערבין בהן, היידן אינון, אמר רב קקולי והגבדקוקי ופרפחיני. [ומקשינן וגודגדניות שממעטינן הוזרע אין רוב בני אדם אוכלין אותן, ומאחר שאינן מאכל לכל אדם הואיל מערבין בהן. ופרקינן כשם שמערבין ביין לנזיר ולישראל. הכא נמי כיון דחזו למרובי בנים מערבין בהן אפילו לחסוכי בנים. איבעית אימא כי אמר רב בהינרוקי מדאי. פי' בעודן פגין. מסקנא חזין דדברא לא מערבינן בהן. ואקשינן אהא דתנן (השאולין) [השחלים] והגרגיל שזרען לירק מתעשרין זרע וירק,

---

א) נלקח לפ"ל כל מילי דדמי ליה מצ' לדדין וכן פרי מפרי וגדולי קרקע ואתי כללא קמא למעוטי מאי דלא דמי ליה וכו'.